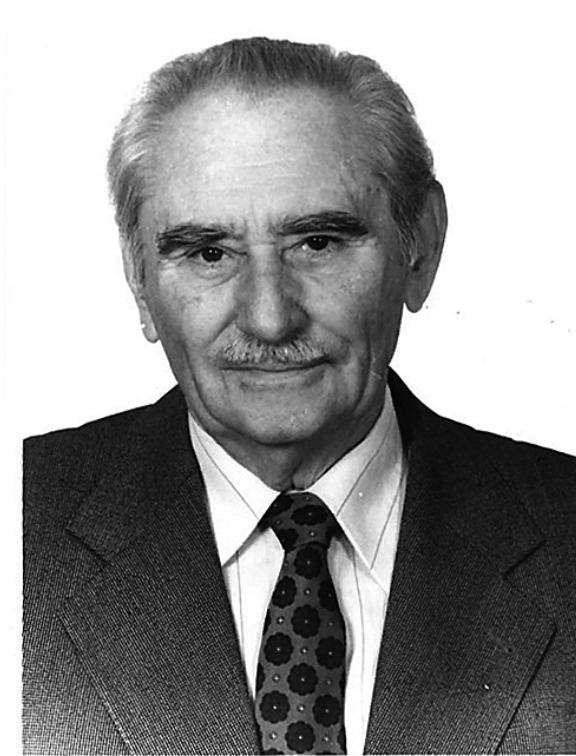

Gencsi László
(1924–2022)

BARTHA Dénes

Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar,
9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.; bartha.denes@uni-sopron.hu

Elfogadva: 2022. február 15.

Kulcsszavak: dendrológia, erdészeti növénytan, nekrológ, *Pinus sylvestris*.

Idézés: Bartha D. 2022: Gencsi László (1924–2022). Bot. Közlem. 109(1): 1–6. DOI: 10.17716/BotKozlem.2022.109.1.1

Életének 98. évében, 2022. január 11-én távozott az erdészeti növénytan művelőinek köréből az a munkatárs, aki végzése óta végig egyetlen munkahelyen, a Soproni Egyetem jogelődjeinek növénytani tanszékén dolgozott.

Gencsi László professzor 1924. november 3-án született Hajdúböszörményben. Édesapja szíjgyártó volt, és csak nagy nehezen tudta feleségét és négy gyermekét eltartani. A négy elemi osztály elvégzése után, mint a családban a legjobban tanuló gyereket, beadták a hajdúböszörményi református gimnáziumba. A család nehéz anyagi helyzete miatt a felsőbb négy osztályban – megélhetését biztosítandó – folyamatosan 3-4 tanulót korrepetált, iskolán kívüli időben és szünidőben pedig mezei és erdei munkából származó jövedelemmel segítette családját. 1943-ban kitűnő eredménnyel érettségizett, s felvételt nyert a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karára, ahol az erdőmérnöki képzésre iratkozott be. Lakhatást a szegények internátusában, kosztolási lehetőséget pedig a katonaság legénységi konyháján kapott. 1944 őszén a háborús cselekmények miatt az egyetemen az alsó két évfolyam oktatását felfüggesztették. Mivel katonai szolgálatra nem akart bevonulni, ezért kockázatos körülmények között, a fronton áthaladva hazatért a már felszabadult szülővárosába. Itt 1945 szeptemberéig a helyi szakszervezetnél dolgozott, majd tanulmányait folytatására visszatért Sopronba. Szűkös anyagi lehetőségei miatt csak nehezen tudta fenntartani magát, de szerencséjére felvételt nyert a népi kollégiumba, így ennek keretében tanulmányainak fedezése a végzésig megoldódott. A végzőizolát megszerzése előtt, 1949. május 1-től október 31-ig a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége (MEFESZ) ösztöndíjára már demonstrátorként dolgozott a Növénytan Intézetben. Diplomaszerezés után a gyakorlati erdészletben szeretett volna elhelyezkedni, a debreceni erdőgazdaságnál kívánt munkába állni. Felvétele elhúzódott, ezért a Növénytan Intézet akkori vezetője, Fehér Dániel professzor 1949. november 1-jei kezdéssel egyetemi tanársegédnek alkalmazta. Az oktatói lét megtetszett neki, ezért úgy döntött, hogy szakít a tő melletti erdészkedés gondolatával, s életét az erdészeti növénytan művelésének szenteli. Mivel tanszékvezetőjét a dékáni teendőik és az oktatásnál általa többre tartott kutatás jelentősen leterhelte, ezért az oktatási és jegyzetírási feladatok egy jó része rá hárult. 1950-ben három jegyzete (Erdészeti növénytan a szakközépiskolák számára, Erdészeti növénytan I. – Általános növénytan, Erdészeti növénytan II. – Növényrendszertan) jelent meg, amelyet 1957-ig további 8 jegyzet követett, köztük a kor követelményeinek megfelelő, 1951-ben napvilágot látott Biológia I–II. is, amelyet szerzőként Fehér professzorral együtt jegyeznek. (Megjegyzendő, hogy régi selmeci szokás szerint mintegy másfél évszázadon keresztül nem az oktatók állítottak össze jegyzeteket, hanem egy-egy lelkes és jól tanuló hallgató jegyzetelte le a professzor előadásain elhangzottakat, s könyvmatras formában ezt adták ki. Az 1950-es évek elejétől viszont ezt a szokást – mint több más selmeci gyökerű hagyományt – elfojtották, s innentől az oktatók feladata volt a jegyzetírás.)

A Növénytan Intézet, majd a lefokozott Növénytan Tanszék életében két nagy megrázkódtatás történt az 1950-es években. 1951 tavaszán – koholt vá-

duk alapján – négy egyetemi tanárt menesztettek, köztük a dékáni feladatot el-
látó Fehér Dániel professzort is. Gencsi László így elveszítette támogatóját, atyai
jóbarátját („Dani bácsit”), s a minisztériumból kiküldött, szintén erdőmérnök vég-
zettségű Nemky Ernő vette át a tanszék vezetését. (Tudománytörténeti érdekesség,
hogy Zólyomi Bálint is pályázott erre a posztra.) 1956 novemberében pedig
a tanszék három oktatója (Nemky Ernő, Tuskó Ferenc és Szy Ferenc) hagyta el
hazáját, közülük ugyan a tanszékvezető később visszatért, de ez az esemény több
évtizeden keresztül rányomta bélyegét a tanszék életére és sorsára. Gencsi László
mindvégig a helyén maradt, az oktatás terhei mellett az 1956-os események után a
félév befejezéséig a tanszék vezetését is ellátta. Az egyetemi ranglétrán mindeköz-
ben haladt előre: 1951. július 1-től 1965. július 31-ig adjunktusként szolgált, majd
a kandidátusi cím megszerzését követően 1965. augusztus 1-től egyetemi docens-
ként, 1976. július 1-től pedig egyetemi tanárként dolgozott 1988. december 31-
ig, nyugdíjba vonulásáig. 1975 nyarán Nemky Ernő nyugdíjazása után vette át a
Növénytani Tanszék vezetését, amely feladatot 1988 nyaráig látta el. Közben – egy
rövidebb ideig – a Termőhelyismerettani Tanszék vezetői feladatai is rá hárultak.

Oktatóként mindig fontosnak tartotta, hogy segítse a tanulást: fáradságot
nem kímélve készítette elő a gyakorlati eszközöket, illetve rávilágított a termé-
szetben rejlő, a felületes szemlélő számára nem feltűnő összefüggésekre is. En-
nek tudható be, hogy a soproni oktatói testület tagjai közül ő már fiatalon meg-
kapta a Felsőoktatási Minisztérium 1953-ban alapított rangos kitüntetését, „A
Felsőoktatás Kiváló Dolgozója” címet. A más tanszékeken oktatott alapozó tan-
tárgyakhoz (pl. éghajlatlan, talajtan, dendrometria) való kapcsolódást mindig is
szem előtt tartotta. Ezért beosztottként és vezetőként is tevékenyen részt vett a
társtanszékekkel közösen rendezett komplex országjáró nagytanulmányutak meg-
valósításában. Az erdészeti tantárgyakon belül az élettan és az anatómia lett az a
szakterület, amit elmélyültebben művelt: kutatómunkája és publikációs tevékeny-
sége is erre irányult. A Faipari Mérnöki Kar megalakulásával, 1957-ben reá há-
rult az a feladat, hogy az ott tanulók részére a növénytani, illetve faanatómiai tan-
anyagot kidolgozza, és jó ideig oktassa is, amihez Faipari növénytan című jegy-
zetet írt, majd fahatározókat készített. A tanszéken a laboratórium, a szemlélté-
tés és a gyűjtemények fejlesztése mellett, a botanikus kert üvegházának és keze-
lő épületének a felépítése is az ő gondja volt, amit sok nehézség leküzdésével sike-
rült megvalósítani. Kutatómunkája során egyrészt az erdeifenyő törzs- és korona-
fejlődésével, illetve a korona asszimilációs és légzési tevékenységével foglalkozott,
másrészt az anatómiai és a szilárdági jellemzők közötti összefüggéseket vizsgálta.
Az Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei című periodikát 1973
és 1989 között szerkesztette. Gencsi professzor szakmai tevékenységét két tan-
könyv fémjelzi. 1980-ban jelent meg az Erdészeti növénytan I. kötete, amelyben a
növény szervezettani és a növényélettani ismereteket foglalta össze. 1992-ben pe-

dig Vancsura Rudolf tanszéki munkatársával a II. kötetet, a Dendrológiát jelentették meg, amelyben ő a faanatómia részt írta. Ezek a könyvek ma is és még bizonyára hosszú ideig alaplámpaként szolgálnak.

Nem hallgathatjuk el, hogy tanszékvezetői időszakában azzal, hogy minden dolgozót elsősorban nem beosztottként, hanem munkatársaként igyekezett kezelni, sajátosan nyugodt munkahelyi légkört teremtett, jó közösség alakult ki. Sohasem érezte a főnöki szerepkörét, így a takarítónőtől az akadémiai doktorig mindenki egyaránt tisztelte, koránál fogva egyszerűen csak „Papának” nevezte.

Élete során több kitüntetésben volt része, 2002-ben az egyetem „Doctor Honoris Causa” díszdoktori címét, 2014-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét, illetve az Életfa Emlékplakett Arany Fokozata elismerést is megkapta. 2015-ben az Országos Erdészeti Egyesület Örökös Tagsági Díszoklevelet adományozott neki, az Egyetem 2019-es évnitóján pedig még személyesen vette át rubinoklevelét.

Gencsi László professzor halálával egy olyan oktató távozott el, aki a Selmecről való áttelepülés utáni Fehér Dániel időszakot mintegy háromnegyed évszázadon átívelő munkásságával kötötte össze a mával. Sajnos e kapocs elvesztésével valami a Növénytan Tanszék életében is megszakadt.

Gencsi László botanikai jellegű publikációinak jegyzéke

- Gencsi L., Kricsfalvi V. 1950: Erdészeti növénytan az erdészeti technikumok I. osztálya számára. (ideiglenes tankönyv) Földművelésügyi Minisztérium szakoktatási főosztálya, Budapest, 238 pp.
- Gencsi L. 1950: Erdészeti növénytan I. Általános növénytan. (kézirat, Fehér D. egyetemi ny. r. tanár előadásai alapján) Agrártudományi Egyetem Tanulmányi Osztály, Sopron, 100 + 74 pp.
- Gencsi L. 1950: Erdészeti növénytan II. Növényrendszertan. (kézirat gyanánt, Fehér D. egyetemi ny. r. tanár előadásai alapján) Műszaki Egyetem Tanulmányi Osztály, Sopron, 123 pp.
- Gencsi L. 1950: Biológia I. (kézirat, Fehér D. egyetemi ny. r. tanár előadásai alapján) Agrártudományi Egyetem Tanulmányi Osztály, Sopron, 135 pp.
- Gencsi L. 1951: Biológia II. (kézirat, Fehér D. egyetemi ny. r. tanár előadásai alapján) Agrártudományi Egyetem Tanulmányi Osztály, Sopron, 151 pp.
- Gencsi L. 1953: Vezérfonal a növényanatómiai gyakorlatokhoz. (főiskolai jegyzet) Erdőmérnöki Főiskola, Sopron, 87 pp.
- Gencsi L. 1954: Micsurini biológia. (főiskolai jegyzet) Erdőmérnöki Főiskola, Sopron, 143 pp.
- Szerző nélkül 1962: Hozzászólások Dr. Némky Ernő: A fajon belüli és a fajok közötti harc kérdései c. előadásához. (Hozzászólók: Dr. Pántos György, Dr. Magyar János, Pintér Ferenc, Dr. Somkuti Elemér, Gencsi László, Dr. Haracsi Lajos). Erdészettudományi Közlemények 1: 71–96.
- Gencsi L. 1964: Az erdeifenyő fejlődésének növekedési megnyilvánulásai, különös tekintettel a fejlődés szakaszos jellegére. Kandidátusi értekezés. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 156 pp.
- Gencsi L. 1965: Az erdeifenyő egyedfejlődésének szakaszos jellege. Az Erdő 14(4): 168–176.
- Gencsi L. 1965: Vizsgálatok az erdeifenyő tűi asszimilációs tevékenységének változásairól, a kor és a korona egyes részeinek viszonylatában. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1965(1–2): 29–50.
- Gencsi L. 1967: A szöveti felépítés változása az erdeifenyő fatörzsének különböző részeiben. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1967(1–2): 95–119.

- Gencsi L. 1969: Az anatómiai jellemzők átlagos értékeinek változása az erdeifenyő fatörzsének hosszában. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1969(2): 33–46.
- Gencsi L. 1969: Fahatározó: a fontosabb erdei fafajaink meghatározása a fatestük szerkezetéből folyó tulajdonságaik alapján. (egyetemi jegyzet) Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Kar, Sopron, 26 pp.
- Gencsi L. 1970: Az erdeifenyő koronaszerkezetének kialakulása és a vele kapcsolatos tőtávolság problémája. Az Erdő 19(4): 183–191.
- Gencsi L. 1972: Faipari növénytan. (egyetemi jegyzet) Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Kar, Sopron, 236 pp.
- Gencsi L. 1973: Az erdeifenyő klónok összehasonlító anatómiai vizsgálata. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1973(3): 55–72.
- Gencsi L. 1974: Az erdeifenyő asszimilációs tevékenysége a téli hónapokban. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1974(1): 37–46.
- Gencsi L. 1976: A csertölgy anatómiai jellemzőinek változása, béltől a kéregig haladó irányban. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1976(1): 85–99.
- Bolgár J.-né, Gencsi L. 1976: Kapcsolatok a csertölgy anatómiai és szilárdtsági jellemzői között. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1976(1): 101–113.
- Gencsi L. 1980: Erdészeti növénytan, I. kötet: Növényszervezetten, növényéletten. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 367 pp.
- Gencsi L. 1981: Dr. Majer Antal: A Bakony tisztafása című könyvének ismertetése (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980, 374 pp.). Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1981(1): 147.
- Gencsi L. 1981: Tompa Károly – Sziklai Oszkár: „Erdészeti növénynevelés” című szakkönyvének (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1981, 316 pp.) ismertetése. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1981(2): 171.
- Gencsi L., Kazinczy P. 1981: Különböző származású erdeifenyők tüleveleinek anatómiai vizsgálata. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1981(2): 105–114.
- Moór A., Roxer E., Szendrey I., Szodfridt I., Gencsi L., Bácsatyai L., Majer A., Gál J., Igmándy Z., Herpay L., Pirkhoffer J. 1983: Az Erdőmérnöki Kar tanszékeinek történelmi alakulása. Az Erdő 32(7): 311–321.
- Gencsi L., Burján Á. 1984: Szaktanácsadás az erdészet, a faipar- és a vadgazdálkodás területén. Erdőgazdaság és Faipar 1984(8–9): 25.
- Gencsi L. 1987: Dr. Nemky Ernő (1909–1986). Az Erdő 36(2): 83–84.
- Gencsi L. 1987: Miért csak a tölgy és miért nem pusztul el minden tölgy? Az Erdő 36(7): 329–330.
- Gencsi L. 1989: Mi „A Helyzet” a magyar erdőgazdálkodásban (Hozzászólás). A Helyzet. A „Soproni Egyetem” ’89/1 számának melléklete a magyar erdőgazdálkodásról. A Kaán Károly Ökoklub kiadványa 6: 7–8.
- Gencsi L., Molnár S. (szerk.) 1989: Forschungsergebnisse über die Untersuchung der Holzeigenschaften der *Robinia pseudoacacia*. Erdészeti és Faipari Egyetem kiadványai, 69 pp.
- Gencsi L., Molnár S., Peszlen I. 1989: Az akác (*Robinia pseudoacacia* L.) évgyűrű mikrostruktúrájának és a fatest elemeinek változása a béltől a kéregig haladó irányban. Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei 1989(1): 65–79.
- Gencsi L. 1992: Fahatározó. Gyakorlati segédlet a faipari mérnök- és üzemmérnökök számára. Erdészeti és Faipari Egyetem, Faipari Mérnöki Kar, Sopron, 92 pp.
- Gencsi L., Vancsura R. 1992: Erdészeti növénytan, II. kötet: Dendrológia. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 728 pp.
- Gencsi L. 1994: Dr. Fehér Dániel (1890–1955) a magyar erdészeti kutatók kiemelkedő egyénisége. Erdészeti Lapok 129(5): 160–162.
- Gencsi L. 1996: Erdészjelvény – Tölgyújulat – Erdészshivatás. Erdészeti Lapok 131(5): 159.

Gencsi L. 2008: Visszaemlékezéseim a Növénytani Tanszéken eltöltött évtizedekről. Erdészettörténeti Közlemények 75: 67–84.

Bartha D., Gencsi L. 2015: Vancsura Rudolf (1927–2014) élete és munkássága. Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar Növénytani és Természetvédelmi Intézet, Sopron, 30 pp.

Gencsi L. 2016: Kiegészítések Török András cikkéhez. Erdészeti Lapok 151(1): 7.

László Gencsi (1924–2022)

D. BARTHA

University of Sopron, Institute of Botany and Nature Conservation,
H-9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4, Hungary; bartha.denes@uni-sopron.hu

Accepted: 15 February 2022

Key words: dendrology, forestry botany, obituary, *Pinus sylvestris*.

László Gencsi, a tenacious scholar of forestry botany passed away on 11 January 2022 at the age of 98. Coming from a large family of a rural craftsman, the financing of his education was possible by undertaking tutoring and other part-time labour at an early age, and through his excellent academic achievements. He graduated as a forest engineer from the University of Sopron in 1949. Although attracted by practical forestry work, he remained in the Institute of Botany of the university for his whole career where he devoted his life to education and research in forestry botany. Thousands of forestry students acquired botanical expertise from him. He published numerous textbooks, worked out the curriculum of several subjects, greatly contributed to the development of the herbarium and the glasshouses in the botanical garden, and took administrative tasks as a department head. Amidst the storms of history, he remained and served on his academic post persistently. His research primarily focused on the trunk and crown morphology, physiology and development of *Pinus sylvestris*, and the relationship between the anatomy and strength of wood. His life-long contribution to the development of forestry botany was acknowledged by several awards including the Knight's Cross of the Hungarian Order of Merit in 2014. With his demise, a key period in the history of forestry botany in Sopron came to an end.

Citation: Bartha D. 2022: Gencsi László (1924–2022). [László Gencsi (1924–2022)] Bot. Közlem. 109(1): 1–6. [in Hungarian with English abstract] DOI: 10.17716/BotKozlem.2022.109.1.1